

‘माउजड बाबुसाहेबको कोट’ कथाको सङ्कथन विश्लेषण

१२९

शोधार्थी

पोषराज भट्टराई

क्याम्पस क्रमाङ्क र शैक्षिक वर्ष: ०४ (२०७०/२०७१)

त्रि.वि. दर्ता क्रमाङ्क : ९-२-२९९-६६-२००८

दोस्रो वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क : २१८००२३

नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त प्रस्तुत शोधपत्र

शोधपत्र पेस गरेको मिति

वि.सं. २०७५।०४।०१

इ.सं. १७ जुलाई, २०१८

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

नेपाली शिक्षा विभाग

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

शोधपत्र भाइभा भएको मिति

वि.सं. २०७५।०५।१०

इ.सं. २६ अगस्ट २०१८

प्रतिबद्धता पत्र

म शोधार्थी पोषराज भट्टराई यो प्रतिबद्धता जाहेर गर्दछु । शोधपत्र कहीं कतैबाट साभार गरिएको छैन । यदि कहीं कतैबाट हुबहु नक्कल गरेको प्रमाणित भए त्यसबाट आउने सबैखाले परिणामहरूको सामना गर्ने प्रतिबद्धता गर्दछु । कुनै स्रष्टाका सामग्री हुबहु सारेको स्थानमा गर्ने टिप्पणीको प्रयोग गरिएको छ । तसर्थ यो शोधपत्र नितान्त मौलिक भएको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

वि.सं.: २०७५।०४।०९

शोधार्थी
पोषराज भट्टराई

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी, सुनसरी

स्थापित : २०४५

(त्रिभुवन विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त)

व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय

०२५ - ५८१३००

५८००६४

प.सं.
च.नं.

मिति:

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय जनता बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत, इटहरी एमएड दोस्रो वर्षका विद्यार्थी पोषराज भट्टराईले नेपाशि ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथाको सङ्कथन विश्लेषण शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो। प्रस्तुत शोधपत्र सम्बन्धित तहका निमित्त उपयुक्त भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु।

वि.सं. : २०७५।०४।०९

.....
उपप्रा. दीपकप्रसाद न्यौपाने
शोध निर्देशक
नेपाली शिक्षा विभाग
जनता बहुमुखी क्याम्पस
इटहरी, सुनसरी

जनता बहुमुखी क्याम्पस

२०१५ - १५१३००
१५००६४

इटहरी, सुनसरी
स्थापित : २०४५

प.सं.
च.नं.

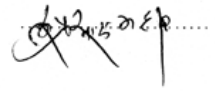
(त्रिभुवन विश्वविद्यालय र उ. मा. शि. परिषदबाट सम्बन्धन प्राप्त)
विज्ञान, व्यवस्थापन, मानविकी, तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय

मिति २०७५।०५।१०

स्वीकृत पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा. शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ यस विभागका विद्यार्थी पोषराज भट्टराईले तयार पार्नुभएको 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथाको सङ्कथन विश्लेषण शीर्षकको शोधपत्र नेपाली शिक्षा विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिका निमित्त उपयुक्त ठहरिएकाले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

नाम, थर	पद	हस्ताक्षर
१. मदनराज बराल	विभागीय प्रमुख	.....
२. प्रा. डा. रामप्रसाद भट्टराई (विश्वविद्यालय क्याम्पस, कीर्तिपुर, काठमाडौं)	बाह्य परीक्षक	
३. दीपकप्रसाद न्यौपाने	शोध-निर्देशक	.....

मिति
वि.सं. २०७५।०५।१०
इ.सं. २६ अगस्ट, २०१८

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथाको सङ्कथन विश्लेषण शीर्षकको शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय स्नातकोत्तर तह नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत दोस्रो वर्षको नेपाशि ५९८ प्रयोजनार्थ तयार पारिएको छ ।

शोधकार्यको शीर्षक चयनदेखि शोधपत्र तयार पारुञ्जेलसम्म निरन्तर सहयोग एवम् सल्लाह दिनुहुने आदरणीय गुरु दीपकप्रसाद न्यौपानेप्रति हृदयदेखि कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । त्यसैगरी आफ्नो व्यस्तताबाट समय मिलाएर सरसल्लाह, सुभाष, उद्देश्यमूलक जानकारी पारिदिनुहुने आदरणीय गुरुहरू नेपाली भाषाशिक्षा विभागका प्रमुख मदनराज बराल साथै विभागका आदरणीय गुरुहरू तीर्थराज भट्टराई, नवीन कुमार शर्मा, बालकृष्ण गौतमप्रति कृतज्ञ छु ।

विभिन्न आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराई सहयोग गर्नुहुने प्रिय मित्र विकास घिमिरेज्यूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । त्यसैगरी प्रस्तुत शोधकार्य टङ्कणमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने सौजन्य डेस्कटप विर्तामोडकी मैया बरालप्रति कृतज्ञ छु ।

साथै यस शोधकार्य तयार पार्न प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा साथ सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण सहयोगी हातहरूप्रति आभार प्रकट गर्दछु र प्रस्तुत शोधपत्र आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली विभागमा पेश गर्दछु ।

शोधार्थी

पोषराज भट्टराई

शोधसार

शोधशीर्षक	: 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथाको सङ्कथन विश्लेषण
शोधार्थी	: पोषराज भट्टराई
शोध निर्देशक	: दीपकप्रसाद न्यौपाने
क्याम्पस	: जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी-सुनसरी ।
शैक्षिक वर्ष	: २०७०/७१
अध्याय	: पाँच

प्रस्तुत शोधकार्यमा 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथाको सङ्कथन विश्लेषण गरिएको छ । प्रस्तुत शोधका उद्देश्य, सीमा, विधि र निष्कर्षलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गर्न सकिन्छ ।

शोध उद्देश्य

प्रस्तुत शोधका निम्नलिखित उद्देश्यहरू रहेका छन् ।

- क) 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथाको सम्बद्धक विश्लेषण गर्नु ।
- ख) 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथाको सम्बद्धनहरू विश्लेषण गर्नु ।

सीमाहरू

प्रस्तुत शोधलाई निम्न सीमाहरूमा सीमाङ्कन गरिएको छ :

- क) भवानी भिक्षुद्वारा लिखित 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथाको सङ्कथन विश्लेषणमा केन्द्रित छ ।
- ख) 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथामा प्रयुक्त सम्बद्धक र सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण कार्यमा केन्द्रित छ ।

शोध प्रक्रिया :

प्रस्तुत शोधकार्य सम्पन्न गर्नका लागि पुस्तकालयीय विधिको उपयोग गरिएको छ । सामग्री सङ्कलनका क्रममा निम्नलिखित स्रोतबाट सङ्कलन गरिएको छ ।

क) प्राथमिक स्रोत

प्रस्तुत शोधकार्यमा प्राथमिक स्रोतका रूपमा भवानी भिक्षुको 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथालाई लिइएको छ ।

ख) द्वितीयक स्रोत

प्रस्तुत शोधकार्यका लागि द्वितीयक स्रोतका रूपमा सङ्कथन विश्लेषणसँग सम्बन्धित विभिन्न पुस्तक, सैद्धान्तिक लेख, साहित्यिक तथा समालोचनात्मक ग्रन्थहरू तथा उपलब्ध भएसम्म सम्बन्धित शोधपत्रहरू र आवश्यकताअनुसार विज्ञसँगको छलफल र सुझावलाई उपयोग गरिएको छ ।

शोध निष्कर्ष

प्रस्तुत शोधको निम्नानुसार निष्कर्ष रहेको छ :

क) यो पाठमा एकाइस वटा अनुच्छेदहरू रहेका छन् ।

ख) यो पाठमा २६६ वटा वाक्यहरू रहेका छन् ।

ग) यो पाठ भाषिक रूपमा अन्विन्तिपूर्ण रहेको छ ।

घ) सम्बद्धकहरूको प्रयोग उपयुक्त नै रहेको छ ।

ङ) सम्बद्धनहरूको प्रयोग सही ढङ्गले गरेको पाइन्छ ।

च) 'माउजड बाबुसाहेबको कोट' कथा सङ्कथनका दृष्टिले उपयुक्त रहेको छ ।

विषय सूची

विषय	पृष्ठ सङ्ख्या
अध्याय एक : शोधको परिचय	
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ समस्या कथन	२
१.३ अध्ययन औचित्य र महत्व	२
१.४ अध्ययनका उद्देश्यहरू	३
१.५ अध्ययनको परिसीमा	३
अध्याय दुई : पूर्वकार्यको समीक्षा र सैद्धान्तिक अवधारणा	
२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा	४
२.२ पूर्वकार्यको उपयोगिता र कार्यन्वयन	६
२.३ सङ्कथन विश्लेषणको सैद्धान्तिक अवधारणा	७
२.३.१ सङ्कथनको परिचय	७
२.३.२ सङ्कथनको परिभाषा	८
२.३.३ सङ्कथनका प्रकारहरू	८
२.४ सङ्कथन विश्लेषणका अध्ययन पद्धतिहरू	१०
२.४.१ ऊर्ध्वगमन पद्धति	१०
२.४.२ अधोगमन पद्धति	१०
२.४.३ अन्तक्रियात्मक पद्धति	१०
२.५ सङ्कथनका तत्वहरू	११
२.५.१ प्रस्तोता	११
२.५.२ बोद्धा	११
२.५.३ माध्यम	११
२.५.४ सूचनाको स्वरूप	११
२.५.५ शीर्षक	१२
२.५.६ कोड	१२
२.५.७ परिवेश	१२
२.६ सङ्कथनका युक्तिहरू	१२

२.६.१ सम्बद्धक	१२
२.६.२ सम्बद्धन	१६

अध्याय तीन : प्रक्रिया र विधि

३.१ अध्ययनको संरचना	२०
३.२ तथ्याङ्क सङ्कलनमा साधनहरू	२०
३.३ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया	२०
३.४ तथ्याङ्क विश्लेषण र व्याख्या प्रक्रिया	२०

अध्याय चार : व्याख्या तथा विश्लेषण

४.१ परिचय	२१
४.२ 'माउजङ्ग बाबुसाहेबको कोट' कथाको वाक्यहरूका बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	२१
४.२.१ निर्धारित कथाको पहिलो अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	२१
४.२.२ निर्धारित कथाको दोस्रो अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	२३
४.२.३ निर्धारित कथाको तेस्रो अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	२६
४.२.४ निर्धारित कथाको चौथो अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण	३४
४.२.५ निर्धारित कथाको पाँचौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	३८
४.२.६ निर्धारित कथाको छैटौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	४१
४.२.७ निर्धारित कथाको सातौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	४२
४.२.८ निर्धारित कथाको आठौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	४५
४.२.९ निर्धारित कथाको नवौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	४७
४.२.१० निर्धारित कथाको दसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	५०
४.२.११ निर्धारित कथाको एघारौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	५१
४.२.१२ निर्धारित कथाको बाह्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	५२
४.२.१३ निर्धारित कथाको तेह्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	५३
४.२.१४ निर्धारित कथाको चौधौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	६३
४.२.१५ निर्धारित कथाको पन्ध्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण	६७

४.४.२० निर्धारित कथाको विसौ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१२९
४.४.२१ निर्धारित कथाको एक्काइसौ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१३२
४.५ निष्कर्ष	१३३

अध्याय पाँच : सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता

५.१ सारांश	१३४
५.२ निष्कर्ष	१३४
५.३ शोधको उपयोगिता र कार्यान्वयन	१३५
५.३.१ शोधको उपयोगिता	१३५
५.३.२ शोधको कार्यान्वयन	१३५
५.४ भावी अनुसन्धानका सम्भावित शोधशीर्षकहरू	१३५
सन्दर्भसूची	

२९ : निर्धारित कथाको आठौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१०६
३० : निर्धारित कथाको नवौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१०७
३१ : निर्धारित कथाको दसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१०९
३२ : निर्धारित कथाको एघारौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१०९
३३ : निर्धारित कथाको बाह्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	११०
३४ : निर्धारित कथाको तेह्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	११३
३५ : निर्धारित कथाको चौधौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	११७
३६ : निर्धारित कथाको पन्ध्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	११९
३७ : निर्धारित कथाको सोह्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१२१
३८ : निर्धारित कथाको सत्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण	१२४
३९ : निर्धारित कथाको अठारौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१२६
४० : निर्धारित कथाको उन्नाइसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१२८
४१ : निर्धारित कथाको बिसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१३१
४२ : निर्धारित कथाको एक्काइसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धनहरूको पहिचान र विश्लेषण	१३३